

เยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของชาติในอนาคต เยาวชนที่มีคุณภาพ นอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพ ภายและสุขภาพจิตที่ดี มีสติปัญญาดีแล้ว ยังต้องมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วย ในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยเชิงเหตุแบบบูรณาการของ บ้าน วัด โรงเรียน และจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการนับถือพระพุทธศาสนา ของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น ที่เข้าร่วมโครงการค่ายพุทธบุตร โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาที่สำคัญ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาว่านักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการค่ายพุทธบุตรจะมีพฤติกรรมการนับ ถือพระพุทธศาสนาต่างจากนักเรียนในโรงเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการค่ายพุทธบุตร มากน้อย เพียงใด 2) เพื่อศึกษาว่านักเรียนที่เข้าร่วมโครงการค่ายพุทธบุตร ที่มีจิตลักษณะแตกต่างกัน หรืออยู่ ในสถานการณ์แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมการนับถือพระพุทธศาสนาต่างกันมากน้อยเพียงใด และพบในนักเรียนประเภทใดบ้าง และ 3) เพื่อแสวงหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงต่าง ๆ และปัจจัยเชิง เหตุที่สำคัญของนักเรียนเหล่านั้น ที่มีพฤติกรรมการนับถือพระพุทธศาสนาน้อย

กรอบแนวคิดด้านสาเหตุประเภทต่าง ๆ ของพฤติกรรมการนับถือพระพุทธศาสนา มี พื้นฐานมาจากรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม(Interactionism Model) โดยนำตัวแปรที่เป็นสาเหตุ มาจากทฤษฎีที่สำคัญหลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม ของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2536) และทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (The Theory of Planned Behavior) ของ Ajzen (1991) รวมทั้งข้อสรุปจากการประมวผลวิจัยต่าง ๆ มาศึกษาเป็นปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมการนับถือ พระพุทธศาสนา โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จำนวน 485 คน จาก 3 โรงเรียนที่เข้าเข้าร่วมโครงการค่ายพุทธบุตร และ 3 โรงเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกันแต่ที่ไม่เข้าร่วมโครงการค่ายพุทธบุตร ซึ่งเป็นนักเรียนชาย 222 และนักเรียนหญิง 255 คน (ไม่ระบุเพศ 8 คน)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เปรียบเทียบ (Correlational-comparative Study) โดยมีตัวแปร 5 กลุ่ม กลุ่มแรก เป็นกลุ่มตัวแปรพฤติกรรมการนับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) ความเชื่อทางพุทธ 2) การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน และ 3) พฤติกรรมเบญจธรรม กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มตัวแปรทางจิตลักษณะเดิม ซึ่งประกอบด้วย 1) สถิติปัญญา 2) ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และ 3) สุขภาพจิต กลุ่มที่สาม เป็นกลุ่มตัวแปรทางสถานการณ์ ซึ่งประกอบด้วย 1) การอบรมเลี้ยงดูแบบพุทธ 2) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักษานับสนุนให้เหตุผล และ 3) ปริมาณกิจกรรมทางพุทธในโรงเรียน กลุ่มที่สี่ เป็นกลุ่มตัวแปรทางจิตลักษณะตามสถานการณ์ ซึ่งประกอบด้วย 1) ทศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการนับถือพระพุทธศาสนา และ 2) การรับรู้ความสะดวกในการปฏิบัติทางพุทธ และกลุ่มตัวแปรสุดท้าย เป็นกลุ่มตัวแปรทางชีวสังคมภูมิหลังของนักเรียน ซึ่งใช้ในการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลในรายละเอียด และหากกลุ่มเสี่ยงที่ต้องมีการพัฒนาโดยด่วน

เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรในการศึกษาค้างนี้ เป็นมาตรวัดประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) ซึ่งได้สร้างและมีการทดสอบหาคุณภาพแบบวัด โดยเลือกใช้เฉพาะข้อที่มีคุณภาพรายข้อสูงเข้ามาตรฐาน ส่วนค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแต่ละแบบวัดอยู่ระหว่าง .75 ถึง .89

สมมติฐานในการวิจัยมี 4 ข้อ ซึ่งมีพื้นฐานในการตั้งสมมติฐานมาจากการประมวลเอกสารงานวิจัยและทฤษฎีต่าง ๆ สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานมี 2 วิธี คือ วิธีที่หนึ่ง วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three-way Analysis of Variance) และปฏิสัมพันธ์จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนที่ปรากฏว่ามีนัยสำคัญ ถูกทดสอบด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe' และวิธีที่สอง คือ การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ทั้งชนิดโดยรวม (Standard) เพื่อทดสอบสมมติฐาน และแบบเป็นขั้น (Stepwise) เพื่อหาตัวทำนายที่สำคัญ และนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 22 กลุ่ม ซึ่งแบ่งตามลักษณะชีวสังคมภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง และจากการทดสอบสมมติฐานทั้ง 4 ข้อ ปรากฏว่า สมมติฐานที่ 1 และ 2 ได้รับการสนับสนุนในบางกลุ่มย่อย

ส่วนสมมติฐานที่ 3 และ 4 ได้รับการสนับสนุนอย่างชัดเจน นอกจากนี้ในการวิจัยยังได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาลักษณะทางชีวสังคมภูมิหลังของนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงอีกด้วย

ผลการวิจัยที่สำคัญในครั้งนี้มี 4 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก พบว่า นักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการค่ายพุทธบุตร เป็นผู้ที่มีความศรัทธาที่ติดต่อพฤติกรรมการณ์นับถือพระพุทธศาสนามากกว่า มีความเชื่อทางพุทธมากกว่า มีการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันมากกว่า และมีพฤติกรรมเบญจธรรมมากกว่า นักเรียนในโรงเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการค่ายพุทธบุตร ผลเช่นนี้ปรากฏในกลุ่มนักเรียนที่เกรดเฉลี่ยสูง กลุ่มนักเรียนที่เรียนธรรมศึกษา กลุ่มนักเรียนที่มีพี่น้องน้อย กลุ่มนักเรียนที่ความสัมพันธ์บิดากับมารดาไม่ดี กลุ่มนักเรียนที่การศึกษาบิดามารดาต่ำ กลุ่มนักเรียนที่ได้เงินไปโรงเรียนน้อย และกลุ่มนักเรียนที่เกรดเฉลี่ยต่ำ

ประการที่สอง พบว่า นักเรียนที่มีพื้นฐานทางพุทธมาก หรือมีความพร้อมทางจิตมาก เป็นผู้ที่มีความศรัทธาที่ติดต่อพฤติกรรมการณ์นับถือพระพุทธศาสนามากกว่า มีการรับรู้ความสะดวกในการปฏิบัติทางพุทธมากกว่า มีความเชื่อทางพุทธมากกว่า มีการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันมากกว่า และมีพฤติกรรมเบญจธรรมมากกว่า นักเรียนที่มีพื้นฐานทางพุทธน้อย หรือมีความพร้อมทางจิตน้อย ผลเช่นนี้ปรากฏในกลุ่มรวม

ประการที่สาม พบว่า เมื่อรวมกลุ่มตัวแปรทางจิตลักษณะเดิม ร่วมกับกลุ่มตัวแปรทางสถานการณ์ และกลุ่มตัวแปรทางจิตลักษณะตามสถานการณ์ รวมเป็น 8 ตัวแปร สามารถทำนาย 1) ความเชื่อทางพุทธในกลุ่มรวมได้ 38.1% และทำนายได้สูงสุด 44.7% ในกลุ่มนักเรียนที่การศึกษาบิดามารดาสูง โดยมีตัวทำนายที่สำคัญโดยสรุปเรียงจากมากไปน้อย คือ ศรัทธาที่ติดต่อพฤติกรรมการณ์นับถือพระพุทธศาสนา ปริมาณกิจกรรมทางพุทธในโรงเรียน การอบรมเลี้ยงดูแบบพุทธ การรับรู้ความสะดวกในการปฏิบัติทางพุทธ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และสติปัญญา 2) การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันในกลุ่มรวมได้ 40.% และทำนายได้สูงสุด 50.9% ในกลุ่มนักเรียนที่การศึกษาบิดามารดาต่ำ โดยมีตัวทำนายที่สำคัญโดยสรุปเรียงจากมากไปน้อย คือ ศรัทธาที่ติดต่อพฤติกรรมการณ์นับถือพระพุทธศาสนา ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน การอบรมเลี้ยงดูแบบพุทธ สุขภาพจิตดี การรับรู้ความสะดวกในการปฏิบัติทางพุทธ และสติปัญญา และ 3) พฤติกรรมเบญจธรรมในกลุ่มรวมได้ 50.0% และทำนายได้สูงสุด 60.8% ในกลุ่มนักเรียนในโรงเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการค่ายพุทธบุตร โดยมีตัวทำนายที่สำคัญโดยสรุปเรียงจากมากไปน้อย คือ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน การรับรู้ความสะดวกในการปฏิบัติทางพุทธ ศรัทธาที่ติดต่อ

พฤติกรรมการณ์นับถือพระพุทธศาสนา สุขภาพจิตดี การอบรมเลี้ยงดูแบบพุทธ และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสันทนุสนใช้เหตุผล

ประการสุดท้าย ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า นักเรียนที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก ได้แก่ นักเรียนที่มีพฤติกรรมการณ์นับถือพระพุทธศาสนา น้อย มีการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน น้อย และมีพฤติกรรมเบญจธรรม น้อย ได้แก่ นักเรียน 6 ประเภท คือ (1) นักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ยต่ำ (2) นักเรียนที่ไม่เรียนธรรมศึกษา (3) นักเรียนที่ไม่สมัครใจ (4) นักเรียนที่ความสัมพันธ์บิดากับมารดาไม่ดี (5) นักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองไม่ดี และ (6) นักเรียนชาย

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนา มี 2 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก ในการพัฒนานักเรียนโดยทั่วไป และนักเรียนกลุ่มเสี่ยง เพื่อให้มีพฤติกรรมการณ์นับถือพระพุทธศาสนา (ความเชื่อทางพุทธ และการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน) ในอนาคต สิ่งที่ต้องพัฒนาเป็นอันดับแรก คือ การพัฒนาให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการณ์นับถือพระพุทธศาสนา ควบคู่ไปกับการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง ส่วน พฤติกรรมเบญจธรรม สิ่งที่ต้องพัฒนาเป็นอันดับแรกคือ การพัฒนาให้นักเรียนมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีการรับรู้ความสะอาดในการปฏิบัติทางพุทธ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน รวมถึงการส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการนับถือพระพุทธศาสนาด้วย

ประการสุดท้าย นอกจากการพัฒนานักเรียนกลุ่มเสี่ยงแล้ว พบว่า บ้านหรือสถาบันครอบครัวนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรมการณ์นับถือพระพุทธศาสนาของนักเรียนเช่นกัน โดยปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบพุทธ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสันทนุสนใช้เหตุผล และนอกจากนี้ โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษานั้น ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาให้นักเรียนมีพฤติกรรมการณ์นับถือพระพุทธศาสนาเช่นกัน โดยปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา ได้แก่ ปริมาณกิจกรรมทางพุทธในโรงเรียน ส่วนสถาบันศาสนายังมีส่วนสำคัญโดยการส่งพระสงฆ์ออกมาเป็นวิทยากรฝึกอบรมนักเรียนที่โครงการค่ายพุทธบุตร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป มี 3 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก เนื่องจากพฤติกรรมการณ์นับถือพระพุทธศาสนา มีความสำคัญต่อสังคมไทย ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยนับถือพระพุทธศาสนา จึงน่าจะมีการวิจัยในลักษณะติดตามผลในระยะยาว หลังจากนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปแล้ว

โดยทำการศึกษาระดับพฤติกรรมการณ์นัถือพระพุทธศาสนา เนื่องจากมีความพร้อมทั้งวัยวุฒิและคุณวุฒิที่จะปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้แล้ว ซึ่งจะทำให้การวิจัยมีความถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ประการที่สอง ควรมีการวิจัยเชิงทดลองรูปแบบใหม่ โดยการทดลองพัฒนาโครงสร้างทางจิตใจด้านอื่นๆ ควบคู่ไปกับการพัฒนาจากการเข้าค่ายพุทธบุตร เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีพฤติกรรมการณ์นัถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงมากยิ่งขึ้น

ประการสุดท้าย ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Path Analysis ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาอิทธิพลของปัจจัยเชิงเหตุที่มีต่อพฤติกรรมการณ์นัถือพระพุทธศาสนาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความเชื่อทางพุทธ การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน และพฤติกรรมเบญจธรรม

For the glory of the nation, efforts have been pushed to find the way to raise our youths, not only to become good health, but also good mind and moral. This correlational-comparative study aimed at examining the integration of family, school, religion school, and psychological characteristics as correlates of Buddhist Religious Behavior of secondary schoolers in Buddhaputra Training Camp.

There were three research objectives. First, to compare Buddhist Religious Behavior between students attending and not attending Buddhaputra Training Camp. Second, to examine the interactional effects between Buddhaputra Training Camp, psychological characteristics, and situational factors on Buddhist Religious Behavior. Third, to pinpoint at-risk groups of students reporting less Buddhist Religious Behavior.

This study was based on Interactionism model as a conceptual framework with other important theories, such as, psychological theory of moral and word behavior (Bhanthumnavin, 1993), and Theory of Planned Behavior(Ajzen, 1991). Stratified quota random sampling was used to obtain the samples with the total of 485 of 9th graders from three schools with Buddhaputra Training Camp, and other compatible three schools but without Buddhaputra Training Camp. The samples consisted of 222 males and 255 females.

Five groups of variables, based on Interactionism model, were assessed. The first group was Buddhist Religious Behavior, consisting of 3 variables: Buddhist belief, Buddhist practice in daily life, and Benjadrama behavior. The second group was psychological traits, consisting of 3 variables: intelligence quotient, future orientation and self control, and mental health. The third group was situational factors, consisting of 3 variables: Buddhist child rearing practices, loved and reasoned child rearing practices, and Buddhist activity in school. The fourth group was psychological states, consisting of 2 variables: favorable attitudes toward Buddhist Religious Behavior, and behavioral control related to Buddhist practices. The last group was biosocial and background of the samples.

Most of questionnaires in this study were in form of summated rating scales. From carefully try out and selecting items in each questionnaire, the reliability range was between .75 to .89. Four hypotheses were analyzed both in total sample and subsamples, with two approaches of statistics: three way analysis of variance with pos hoc test as Scheffe', and multiple regression analysis (enter and stepwise).

In summary, hypothesis 1 and 2 were supported in subsamples, while hypothesis 3 and 4 were fully supported. There were four important research results.

First, the students attending Buddhaputra Training Camp were the ones who reported more favorable attitudes toward Buddhist religious behavior, behavioral control related to Buddhist practices, Buddhist belief, Buddhist practice in daily life, and Benjadrama behavior than their counterparts. The results were especially found in high GPA students, students receiving religious education, students with less family members, students with bad relationship with parents, students receiving less salary, and low GPA students.

Second, students with strong Buddhist background or high psychological readiness were the ones who reported more favorable attitudes toward Buddhist religious behavior, behavioral control related to Buddhist practices, Buddhist belief,

Buddhist practice in daily life, and Benjadrama behavior than their counterparts. This later result were found in student in general.

Thirdly, all 8 variables, consisting of 3 psychological traits, 3 situation factors, and 2 psychological states, could account for 1) Buddhist belief in total sample with 38.1%, and with the highest predictive percentage of 44.7% in students with high educated parents. The important predictors in order were favorable attitudes toward Buddhist religious behavior, Buddhist activity in school, Buddhist child rearing practices, behavioral control related to Buddhist practices, future orientation and self control, and intelligence quotient 2) Buddhist practice in daily life in total sample with 40.0%, and with the highest predictive percentage of 50.9% in students with low educated parents. The important predictors in order were favorable attitudes toward Buddhist religious behavior, future orientation and self control, Buddhist child rearing practices, good mental health, behavioral control related to Buddhist practices, and intelligence quotient, and 3) Benjadrama behavior in total sample with 50.0%, and with the highest predictive percentage of 60.8% in students not attending Buddhaputra Training Camp. The important predictors in order were future orientation and self control, behavioral control related to Buddhist practices, favorable attitudes toward Buddhist religious behavior, good mental health, Buddhist child rearing practices, and loved and reasoned child rearing practices.

Finally, the findings from this study revealed 6 at-risk groups of students who reported less Buddhist religious behavior. They were 1) low GPA students, 2) students not receiving religious education, 3) students attending Buddhaputra Training Camp with non-volunteering, 4) students with bad relationship between parents, 5) students with bad relationship with parents, and 6) male students.

Based on the findings in this study, two recommendations for practice were as follows: First, the at-risk groups of students mentioned above should received urgent attention. In order to increase Buddhist belief and Buddhist practice in daily life, they should be trained to heighten favorable attitudes toward Buddhist religious behavior, as

well as future orientation and self control. Moreover, along with the training, Buddhist activities should be promoted in school of these students. For improving Benjadrama behavior, not only training to enhancing both psychological characteristics mentioned before should be administered, but also promoting activities that can increase behavioral control related to Buddhist practices.

Second, for general secondary schoolers, family plays important role in increasing Buddhist religious behavior. Buddhist child rearing practices, as well as loved and reasoned child rearing practices are urgently encouraged to parents. Schools should also support and promote Buddhist activities both within and outside classroom, as well as to encourage the students to attend Buddhaputra Training Camp. Religious institution should support the preparation as well as the improvement of Buddhaputra Training Camp in terms of budget, resources, and personnel.

Three recommendations for future study were as follows. First, longitudinal study should be conducted to follow up the effectiveness of Buddhaputra Training in Thai youths. Second, experimental evaluative study should be conducted to test the sustainable effectiveness of training other important psychological characteristics along with training from Buddhaputra Training Camp on improving Buddhist religious behavior in youths. Finally, other statistical approach, such as path analysis should be employed in order to provide big picture of the study.